

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér intermediální tvorby III.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ohňostro^šj m^šárn^šost^ši

The Bonfire of the Vanities

Vypracoval/a: František Hanousek

Vedoucí diplomové práce: prof. Tomáš Vaněk

Oponent/ka diplomové práce: Lumír Nykl

Akademický rok 2020/2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci “Ohňostroj marnosti” vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne 25.8. 2021

.....
František Hanousek

Anotace / abstrakt

Parodizování infrastruktury, kargokultická reflexivní dětská hra. Insitní řemeslo, amatérské bastlířství, objekty ve zhuštěném vesmíru sochařství a malby, montáže a koláže z více či méně heterogenních prvků. Neštěstí, asi nějaká hromadná otrava uměním blbnout na kvadrát.

Infrastructure irony (parody). Cargocultural reflexive child's play. Slime scholar's craftsmanship. A microcosm of sculpture and painting. Montage and collage of various components. I will show you where the disaster happened. Probably some mass poisoning by the contemporary art of acting the fool.

I. Zapomenutá, nadmíru důležitá historie

Náhoda, ale všechny kresby a objekty na výstavě diplomantů mnou zařazené a které jsou předmětem pouze mého hodnocení jsou z “poloviny” dílem spolužáka Jakuba Hájka, kolegy, blízkého přítele. V praxi je pro nás těžké dopředu odhadnout onen tvar, kdo a jakým způsobem ho ohne doleva, nebo nazpět, či si usmyslí, že prořízne do tvaru díru, kam se rozhodne něco zasunout nebo ji ponechá dírou, falešným dojem, že jsme něco prohlédli.

Na jaře, ve vyhrocených dnech drsné pandemie, kdy jeden z nás nedokázal zdravě nakládat s emocemi, vyrostla z chvil samoty, z bolesti v jindy odpočívající duševní oblasti, po mnoha formách manifestování a loučení, silná důvěra v naše art partnerství. Ta též vzešla z přesvědčení, že jako jednotlivci jsme v tomto směru úplně demotivováni. S Jakubem spolupracuji dlouho a nerad přemýšlím nad dobou, kterou jsem do té chvíle prožil. Vnitřní suchopár, bezpříkladná lenost srdce. Popravdě si už nevzpomenu kdo přišel s jakým know-how, možná Jakub upletl víc scoubidou a já dál základní tvar většiny schránek, ale ani my samotní nejsme schopni ukázat na rozdíly v jednotlivostech.

II. Masopustní zhoršení, maškaráda úpadku, potrubní pošta barona prasila (obhajoba špíny, manifest proti čistotě, efektivitě a přehlednosti)

S Jakubem jsme pracovali na naplnění naší představy o materiálové proměně poštovního potrubí. Při vyprávění o hermeticky spleťtém potrubním systému jsme si často pomáhali popisem znaku literárních sci-fi subžánrů, jakou jsou *diesel punk*, či *steam punk*, jejichž fiktivní universa jsou prorostlé všeobjímající strukturou tzv. *plumbingu*. *Weird world war II*, stroje poháněné parou, nebo spalovacím motorem, jsou žánrové specifika retrofuturistických představ postavených na určité diagnóze doby¹, ke které se nechceme vázat a tak utíkáme zpět k cirkulaci listin a citlivých materiálů.

¹ Steam punk a diesel punk jsou derivací známějšího cyber punku, společně tvoří podžánry science fiction 80. let 20. století. Jsou retrofuturistickým popisem společnosti a technologie, která se váže ke konkrétní tajemné nemoci doby a vytváří k náznakům historických etap kulisy fikční alternativy. Tak jako cyberpunk ilustruje vertikální uspořádání měst a hypertrofii korporátního kapitalismu, jsou steam punk a diesel punk alternativním vyprávěním o industrializaci z období průmyslové revoluce a meziválečných let. Neposkytují jednotný tematický účel, nebo zkušenost, společný však mají dystopický charakter a nespokojenost, či nepohodlí se současností, ke které poskytuje retrofuturismus nostalgický kontrast.

První pojetí potrubního systému, ve kterém koluje stlačený vzduch, jsme vystavili v červnu tohoto roku během semestrální výstavy a při příležitosti otevření nového road-space Dálava, na výstavě s názvem „*Sedlina: když naše fidli fidli nás provází*“, pod vedením kurátorské péče Adriana Altmana. Kulisodní tetrapakové formace ve tvaru trubek obklopile po celém obvodu maringotku a byly na několika místech zakončeny objekty, které se nepodobají známým předmětům. Byly mimořádně zřetelné, ale přesto vždy jaksi nové, neustále se přibližovaly, ale zároveň unikaly vnější podobě známých věcí, a také to, jak a jakým způsobem se v nich zúročovala nechtěná dědictví původních tvarů. Hrdlové, pájené a lepené spoje, s výjimkou slepých zakončení, vždy vedla kolenem zpět do maringotky. Jejich vratkost a kmitavé pohyby umocňovala akusmatická situace, zvuková performance Michala Cába. Tříhodinová tovární hlásná konzerva a plačící dron za portiérou karavanu činila substanci kolujícího potrubí, zvukový drát, který mezi dvěma hřímajícími rychlostmi udělal synkopu, pomlku a malou šestivteřinovou mezeru.

Druhou variantou pneumatického systému byla instalace v galerii Holešovická šachta, v bývalé dělnické čtvrti v pražských Holešovicích, na výstavě „*Karneval chátřý: rozplízlé osudy*“ (červenec-srpen 2021). Dominantní scénografická přednost byla ponechána a doplněná o kompresory a schránky, pro přiblížení se konturám potrubní pošty, jejíž historická souvislost je úzce spjata s jedním z prvních pokusů o uplatnění principu shora dolů (*top-down*) organizovaného vojenského přístupu ve prospěch k veřejnosti, jakožto ztělesnění racionální efektivity byrokratických struktur. Uspořádání v galerii jsme si původně představovali v chaotické konstelaci trubek, kufříků, vějířovité dynamiky listin a kreseb jako po vpádu živlů pod vlivem *zpošťákovatění*.² Přistoupili jsme k mírnému násobení agresivity a rozvrhli instalaci s větším důrazem na objekt a detail. Scenografie potrubí byla situovaná horizontálně ke stropu a vertikálními výustky propojovala většinu churavých objektů. Na otázku co to je, jsem si pracovně odpověděli, že ironizování/parodizování infrastruktury, kargokultická reflexivní dětská hra bez použití a promítnutí jakékoliv funkční technologie, která by v kontextu výstavy vyzněla, že snad s její pomocí chceme řešit palčivé otázky, aniž by jsme u toho sami museli vyprodukovat jedinou myšlenku. Chci říct, že jsme chtěli smělost těchto myšlenek vyzkoušet místo na strojích na sobě samých. Odráží se v tom skepse a selhání technologií a hledání nových materiálních prostředků. Takže ve všem co pro nás v tomhle případě znamenalo něco vyššího, úmyslně jsem se zachoval staromódněji než naše civilizační stroje.

2. „*Pojem, který pokřivil kdysi čistoskvoucí obrázek poštovního doručovatele. Jde o výsledek úmyslných politických rozhodnutí: Od osmdesátých let 20. století američtí zákonodárci systematicky ořezávali poště peníze a podporovali její soukromé alternativy v rámci probíhající kampaně, která měla přesvědčit Američany, že vláda vlastně nefunguje. Lidé se měli myslet, že byrokracie státem vlastněných podnicích je špatná a poštovní služba se měla stát zosobněním všeho toho zlého. V novinách donekonečna lícili stávky, opilé a zdrogované pošťáky, sklady plné nedoručených zásilek, a hlavně poštovní zaměstnance, které posedl amok a postříleli své nadřízené, kolegy, policisty i klienty. Protože k těmto divokým útokům na pracovišti docházelo ve Spojených státech zprvu na poštách, vznikl pro tento amok termín "going-postal", neboli "zpošťákovat se", zbláznit se jako pošťák.*“ (David Graeber 2015)

Člověk v tom jede ve dne v noci a dělá k tomu ještě všechno ostatní, holí se, jí, miluje, čte knihy, vykonává své prekérní povolání. Staví si svá malá bydlíšťátka, buduje si nadějíčky. Jako kdyby čtyři stěny stály. Roucho šarlatové barvy, violy na čele, to je ten jarmark marnosti, maškaráda úpadku přidušených schránek, přiškrcených malých pošťáčků, chatrných a vetchých krabic ve zhuštěném vesmíru sochařství a malby, montáže a koláže z více či méně heterogenních prvků. Znovu objevené zatuchlé vůně dětských skrýší, neviditelné zásuvky bohatých sekretářek, dvojité dno rakví.. a za ním schovaný minibárek, tajuplný mořský hlemýžď s hlubokým kravským pohledem, to jsou ty svině z městské chátvy.

„My svině z městské chátvy se na ten karneval ani moc převlékat nemusíme. Naše role jsou pestré jak co do pitoresknosti každé z nich jednotlivě, tak v jejich vzájemné odlišnosti. Rodí a konsoliduje se to mixem mnoha rozdílných složek, které prorůstají a hybridizují.“³

III. Vyprávění o křivolakých procesech spojených s tvorbou: „Tady začíná to komplexní zátiší, ta marnost, vetešnictví banality, domov přestárých odpadků a plevele, loď bláznů a zoufalců, ostrov naděje a vzpomínek, panoptikum nicotných osudů, pískoviště idiota, tichá obdoba pražských putyk, aktuální smetiště.“⁴

S chodící konzervou jsme hltali tetrapakové obaly uvnitř a kolem přeplněných popelnic, pouzdra od mléčných výrobků, džusů, eiscoffíček a ostatních drinků. V zásadě nám šlo jen o viditelnou hliníkovou vrstvu z nitra obalu, který posloužil jako základní materiál rozšiřující se trubkokracie. Někdo obaly poctivě vymýval a stlačil přebytečný vzduch, druhý naopak nechal obaly dozrát v habitat plný mikroorganismů, patogenů, hodokvas mléčné sraženiny, syrovátek a všeho kekelu co tvoří mikroflóru tepelně ošetřeného mléka. Vystřelí smrad, trefí mě do oka.

Pevně jsme se tedy připoutali ke svým rýsovacím prknům a připravili si základní výtvarkový equipment: gafa, oboustranka, aluminiová lepící páska, nůžky, karton a pravítko, vše aby pro jeden okamžik drželo pohromadě, tlačilo na srdci. Na závěr jsme hotové fragmenty potrubí opatřili patinou vmasírováním pigmentu za použití speciálního rotujícího přístroje na masáž obličeje a nohou, který dostal Jakub od své babičky k narozeninám. Pomocí různých nástavců (tamponovitý pro hladkou pleť, kartáčovitý na tvrdé paty) jsme velmi rychle a efektivně dosáhli uvěřitelného, kouřem zašuntěného plechu. Postupně jsme přidávali další materiály, jako různé druhy šelaku, které místy tvořily malé průhledné a nažloutlé čurky, kalužinky sesedlé krve a nebo mezi spáry vpatlali tmel, který po nanesení stříbřitého pigmentu, imitoval litý cín.

3. SÁDLO, Jiří. Praha a Brno. Praha: Kodudek, 2015. ISBN 978-80-906-311-0-6. str.94

4. SÁDLO, Jiří. Praha a Brno. Praha: Kodudek, 2015. ISBN 978-80-906-311-0-6. str.24

Asi nejvýraznější pak bylo použití drátků jako signifikantního závěsného systému, který se od neřízených chlunců a strun vyvinul v souhru pletenců uzlovacího a pletacího řemesla, v drátěné bužírky/scoubidou. Též rozhodnutí, postavit objekty zpátky na podstavec, byla vedena hravou myšlenkou s posunem k náladě muzeologické parafikce.

Při designování schránek, piedestalů a špuntů byl katalog materiálů pestřejší. Index nám dovolil nakládat s materiály variabilněji. Na několika místech se záležitosti týkaly drsného povrchu, dávno nepřítomného času zhuštěného v drobné práci (pletením drátků, komponováním do zig-zag proužků - pytlíky od čajů), fetišizující přitažlivosti nebo osobní nadhodnoty, kterou přikládáme věcem, třeba z důvodu si je ponechat pro jejich krásu ve vyprázdněnosti. O takových senzitivních lidech, s podobným smyslem cítit jemná předita věcí, se před nimi říká, že jsou snílci nebo šťourové, nebo chceme-li je pochválit, říkáme jim, že jsou idealisté, slabá odrůda člověka, který nedokáže pochopit skutečnost nebo se jí přecitlivěle vyhýbá. Takže se může přihodit, že někoho napadne, že nás postihlo neštěstí, asi nějaká hromadná otrava uměním blbnout na kvadrát.

IV. neméně důležitý pokus

V tuto chvíli je naše dojmologie o možnostech propojených strukturálních prvků trubitého systému kudy cirkulují dokumenty a citlivé materiály, a vykreslení kontur poštovního potrubí s příslušnými schránkami a nádržkami, nejideálnější specifikovat v prostorách ústřední přepojovací centrály akademie, dřevěné kukírny podle návrhu Jaroslava Fragnera, klíčové přesměrovávací budky, slangově kontroláku, expresivně lapáku, sedáku - Mariiny útulny a střežící věže, neboli vrátnice. Ta defakto zpodobňuje doléhající poklop vedoucí do infrastruktury instituce, tudy fluuktuji těla, informace o lidech a vztazích, vizitky a klíče opatřena čísly různé důležitosti a velikosti. Montáž technologie, která již pozbyla významu v distribuci informací, vyprasena okolo a v útrobách vrátnice, je zároveň mým posledním pokusem stát se spolu s Jakubem neobyčejným umělcem cestou parodizace techniky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. GRAEBER, David. Utopie pravidel: o technologii, stupiditě a skryté přitažlivosti byrokracie. Přeložil Pavel POKORNÝ. Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-352-7.
2. SÁDLO, Jiří. Praha a Brno. Praha: Kodudek, 2015. ISBN 978-80-906-311-0-6